

ผลกระทบโควิด 19 กับเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวภาคตะวันออก

อนุชิตา ชินศิริประภา*

ภาคตะวันออกเป็นภูมิภาคที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งภาคอุตสาหกรรมภาคเกษตรและภาคการท่องเที่ยว โดยการลงทุนของภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ส่งผลให้ภาคธุรกิจอื่นๆเติบโตตาม เกิดการลงทุนขนาดใหญ่ รวมถึงการลงทุนในด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานมากมายต่อเนื่อง ปัจจุบันรัฐมีการส่งเสริมการลงทุน ให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก EEC เป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ทำให้เศรษฐกิจเติบโตต่อยอดจากอุตสาหกรรมพื้นฐานเดิม รองรับการลงทุนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเติบโต มีการลงทุนพัฒนาสนามบินอู่ตะเภา เป็นสนามบินพาณิชย์ รถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน ถนนสายมอเตอร์เวย์ รวมถึงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและท่าเรือเพื่อรองรับการท่องเที่ยวการเดินทางทางเรืออีกด้วย ดังนั้นการเติบโตทางเศรษฐกิจภาคตะวันออก จะเป็นภาคที่แข็งแกร่ง ที่มีการเติบโตด้านการลงทุนสูงมาก จากนักลงทุนจากต่างประเทศและนักลงทุนรายใหญ่ระดับมหาชน รวมถึงการลงทุนภาคเอกชนท้องถิ่น ยังเติบโตต่อเนื่อง รวมถึงภาคการเดินทางการท่องเที่ยว การจ้างงานที่ผ่านมา ทำให้ภาคตะวันออกเป็นภาคที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับต้นของประเทศตลอดติดต่อกันทุกปี

การระบาดของโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อภาพรวมเศรษฐกิจในเขตพัฒนาพิเศษภาค

ตะวันออก EEC ทั้งด้านการลงทุนที่ชะลอตัว การปิดประเทศทำให้การเดินทางเข้ามาทำงานของธุรกิจ และนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและใช้บริการต่าง ๆ เกิดวิกฤตเศรษฐกิจจากการระบาดของโควิด 19 ทำให้เกิดวิกฤตสภาพคล่อง กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดการขับเคลื่อน เกิดผลกระทบกับหลากหลายอาชีพ บางอาชีพอ่อนแอลง จากปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน แรงงาน หนี้สิน และเทคโนโลยีดิสรัปชัน ซึ่งก่อนจะเกิดโรคระบาดเศรษฐกิจก็เริ่มชะลอตัว จากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกมาก่อนแล้ว ประกอบกับรัฐบาลยังมีกฎระเบียบ กฎเกณฑ์และขั้นตอนมากมายที่ล้าสมัย ขาดการคล่องตัว ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ถูกกระตุ้นให้รุนแรงเร่งให้เร็วขึ้น ด้วยการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่เกิดระบาดอย่างรุนแรงทั่วโลก ทำให้เครื่องยนต์เกือบทุกธุรกิจดับหรือสะดุดหยุดลง จะมีบ้างบางธุรกิจที่มีโอกาสจากวิกฤตครั้งนี้ เช่น ธุรกิจด้านการแพทย์ อาหาร อุปกรณ์เครื่องใช้ เนื่องจากคนต้องอยู่บ้านมากขึ้น ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นรูปตัว K คือคนที่ร่ำรวยมีทรัพยากรมาก ยังมีโอกาสมากยิ่งขึ้น และธุรกิจบางอย่าง ขณะที่คนด้อยโอกาสมากกว่าทั้งทุนและทรัพยากร โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กย่อมเสียเปรียบ ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดก็ยิ่งยาก

ผลกระทบเศรษฐกิจของธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว ได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจอื่นๆ เช่น ธุรกิจโรงแรม ได้รับผลกระทบที่รุนแรงเป็นประวัติการณ์ เพราะต้องพึ่งการท่องเที่ยว การ

* ประธานกิตติมศักดิ์หอการค้าจังหวัดระยอง

เดินทาง การประชุมสัมมนาและการจัดเลี้ยงเป็นหลัก อัตราการเข้าพักแต่ละที่ เหลืออยู่ไม่ถึง 10% บางแห่งไม่มีลูกค้าเลย โดยเฉพาะธุรกิจที่รับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การจัดเลี้ยงและงานสัมมนาเป็น 0% และถูกสั่งปิด จากการล็อกดาวน์ ก็เหมือนการดับเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจ การบริโภคการจับจ่ายใช้สอย สะดุดหยุดลง แม้จะเป็นผลดีทางสาธารณสุข แต่ผลข้างเคียงที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือความเสียหายทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการขาดทุน พนักงานตกงาน ประชาชนขาดกำลังซื้อหลาย ๆ ธุรกิจ หลาย ๆ โรงแรม ร้านอาหาร ต้องปิดให้บริการ เพื่อหยุดภาระค่าใช้จ่าย หลายโรงแรมต้องปรับตัวพร้อมทั้งหารายได้เสริม จากธุรกิจที่เกี่ยวข้อง บางรายต้องปรับเป็นสถานที่กักตัวนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่มีความเสี่ยงจากการสัมผัสผู้ติดเชื้อ รวมถึงการขายอาหารออนไลน์ เพื่อให้มีรายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายและเลี้ยงดูพนักงาน

ภาคการท่องเที่ยวไทยได้รับผลกระทบรุนแรงยืดเยื้อจากโควิด 19 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ถึง 5 แสนคน จากเกือบ 40 ล้านคน ในปี 2562 (จากข้อมูลการท่องเที่ยว) การระบาดของโควิดจะไม่เพียงส่งผลกระทบระยะสั้น แต่จะเปลี่ยนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั่วโลก นักท่องเที่ยวต่างประเทศ ที่เคยเข้ามาเที่ยวในไทยก็หายไปส่งผลกระทบต่อการใช้งาน แหล่งรายได้ของร้านอาหาร ของฝาก สถานที่ให้บริการท่องเที่ยวและการเดินทาง การระบาดของโควิด ถือเป็นการ Set zero ภาคการท่องเที่ยวไทย เช่น รายได้บริการนักท่องเที่ยวชาวจีน ที่มีพฤติกรรมชอบทานอาหารชอบซื้อของตามร้านค้าทั่วไป ทำให้ร้านค้าต่างๆ ต้องหยุดหรือปิดธุรกิจไปจำนวนมาก

การระบาดของโควิดที่ผ่านมาเกือบ 2 ปีแล้ว และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่แน่นอนว่าจะจบ และจะปรับตัวอย่างไรที่จะต้องอยู่กับมันให้ได้ การแบกรับ

ค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการถือว่าหนักและสาหัสมาก นอกจากไม่มีรายรับแล้วยังต้องแบกรับค่าใช้จ่าย ต้นทุน พนักงาน ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถแบกรับภาระได้ ต้องให้พนักงานหยุดงานหรือออกจากงาน เมื่อแรงงานตกงานกลับภูมิลำเนาวิถีชีวิตเปลี่ยนไป บางคนออกจากธุรกิจบริการไปทำอาชีพอื่น บางรายไม่กลับมาทำอาชีพเดิมอีกแล้วหรือแรงงานต่างด้าวที่เป็นกำลังสำคัญระดับปฏิบัติย้ายกลับประเทศ ปัญหาแรงงานที่ออกจากระบบไปแล้ว ก็ยากที่จะกลับมาเหมือนเดิม อาจทำให้อาณาเขตปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับปฏิบัติจะมีเพิ่ม ถ้าธุรกิจกลับมาเปิดบริการได้ปกติอีกครั้ง

แนวโน้มภาคการท่องเที่ยวในอนาคต จะเป็นการเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสชีวิตคนท้องถิ่นและการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เพราะความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ที่ทุกคนสามารถทำงานได้ทุกที่ พฤติกรรมท่องเที่ยวของผู้คนอาจเปลี่ยนไป ทำให้เวลาจะไปเที่ยว นักท่องเที่ยวมักคำนึงถึงความปลอดภัยเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่ ยังมีความไม่แน่นอนเรื่องวัคซีน และแม้ว่าจะมีวัคซีนก็ไม่ได้แก้ปัญหาทุกอย่างในทันที ผู้ได้รับวัคซีนยังอาจติดเชื้อและเป็นพาหะได้อยู่ และในขณะนี้ธุรกิจท่องเที่ยวจำเป็นต้องพึ่งพานักท่องเที่ยวในประเทศเป็นหลัก ต้องตีโจทย์ใหม่ในยุค New Normal ให้ได้ พฤติกรรมท่องเที่ยวของคนไทยจะเปลี่ยนไปมีแนวโน้มที่จะเลือกเที่ยวในประเทศก่อน เที่ยวใกล้ๆ สั้นๆ ขับรถไปหรือเที่ยวที่ Unseen สถานที่มีคนไม่พลุกพล่าน มีคนไม่มาก จะปลอดภัยมากกว่า

การปรับตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จะต้องปรับตัวให้พร้อมและทันกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น ด้านการท่องเที่ยวมีการเติบโตทางธุรกิจท่องเที่ยวต่อเนื่องและหลากหลาย

จะไปต่อกันอย่างไร วิธีการท่องเที่ยวแบบ New Normal การดำเนินธุรกิจแบบเดิม ๆ อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เปลี่ยนไปแล้ว การบริโภคหดตัว การเติบโตด้านลงทุนน้อยลงผู้ประกอบการต้องปรับตัวทั้งด้านการจะลงทุนและสภาพคล่องของธุรกิจ อาจต้องหาพันธมิตร หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน บางอย่างอาจต้องปรับอย่างมาก เช่น การตลาดที่เปลี่ยนไป การติดต่อการค้าขายทางออนไลน์ การประชุมออนไลน์ เข้ามามีบทบาทสูงมาก ช่องทางการตลาดการแข่งขันอาจรุนแรง เพราะจะมีรูปแบบการให้บริการการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปมาก

การท่องเที่ยวยังเป็นแหล่งรายได้และสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย แต่รูปแบบการท่องเที่ยวอาจเปลี่ยนไป เราอาจไม่ได้เน้นจำนวนนักท่องเที่ยวเหมือนเดิม แต่ต้องมาเน้นเรื่องคุณภาพและสุขภาพแทน ในอนาคตการท่องเที่ยวในแบบครอบครัวจะมากขึ้น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การเดินทางด้วยตัวเองมากขึ้น นักท่องเที่ยวเน้นในเรื่องของสุขภาพและความสะอาดเป็นอันดับแรก เมื่อภาคธุรกิจต้องมีการปรับตัว ทำให้ภาคการศึกษามีความจำเป็นต้องปรับหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในอนาคต ที่มีการคาดการณ์ว่าจะเปลี่ยนไป รวมถึงการดูแลนักท่องเที่ยวสูงวัยเป็นแนวโน้มที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ประกอบการต้องปรับตัวทั้งด้านการลงทุน การพัฒนาปรับปรุงสถานที่เพื่อรองรับ ตลอดจนสภาพคล่องธุรกิจอาจต้องหาพันธมิตร หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกันเพื่อการพัฒนารองรับหรือการอยู่รอด

หากโควิดยังอยู่ต่อไป กิจกรรมทางเศรษฐกิจถูกจำกัด และยังปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคและพฤติกรรมคนไปอย่างมาก ประชาชนขาดกำลังซื้อ

จากการใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง และรายได้ที่หดหายไป การคลาดการณ์พื้นตัวของเศรษฐกิจที่จะกลับมาอีกครั้ง ยังคงต้องใช้เวลา

การปรับตัวของภาคธุรกิจท่องเที่ยวและบริการเพื่อความอยู่รอด ต้องปรับโครงสร้างองค์กรเป็นทางออกที่สำคัญ ในด้านการลดต้นทุน ต้องปรับลดพนักงาน และให้พนักงานสามารถทำงานได้หลายหน้าที่ การ Re Skill และ Up Skill พนักงานก็เป็นปัจจัยสำคัญ อาจต้องลดจำนวนชั่วโมงการทำงานของพนักงานลง ต้องให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยและเน้นด้านสุขอนามัย ต้องปรับกลยุทธ์ในการขาย ให้เน้นการขายออนไลน์มากขึ้น จัดให้มีรูปแบบการให้บริการที่ลดการสัมผัส เช่น โดยใช้ QR Code ใช้ระบบการ Check In ออนไลน์มากขึ้น หลายคนอาจจะคุ้นกับคำว่า “New Normal” หรือวิถีปกติใหม่ จะเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตคนในโลก ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ โครงสร้างความต้องการใหม่และวิถีปฏิบัติใหม่ที่น่าสนใจ คือ “New Normal” หรือภายใต้ความเสี่ยงของโรคระบาดที่ยังคงมีอยู่ ต้องคำนึงถึงในการกำหนดเป้าหมายระยะยาวของการท่องเที่ยวใหม่ว่าจะเดินทางไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างไร

จะทำอย่างไรให้ภาคการท่องเที่ยวกลับมาเติบโตและขับเคลื่อนเศรษฐกิจอีกครั้ง ในระยะเวลาไม่นานมากจากนี้ไป เพื่อให้ผู้ประกอบการประคับประคองธุรกิจและพนักงานต่อไปได้ รัฐต้องจริงจังในเรื่องของการสนับสนุน อัดฉีดงบประมาณในเรื่องการใช้จ่ายใช้สอย การเดินทาง การท่องเที่ยว สิทธิพิเศษต่าง ๆ ในการใช้บริการ รวมถึงเรื่องสิทธิพิเศษทางภาษี เพื่อต่อลมหายใจให้ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ รัฐต้องเปิดโอกาสให้นำเข้าแรงงานภาคปฏิบัติที่ขาดแคลนในภาคบริการ อย่างมีมาตรการทางสาธารณสุขและสามารถให้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายได้ เพื่อให้ผู้ประกอบการ

สามารถได้กลับมาเตรียมความพร้อม ในเรื่องของการเปิดให้บริการอีกครั้ง และรัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณกระตุ้น ด้านการเดินทาง การท่องเที่ยว เพื่อให้เครื่องจักรทางเศรษฐกิจ ในขาของภาครัฐขับเคลื่อน จะก่อให้เกิดการบริโภค การจับจ่ายใช้สอย และการจ้างงาน วงจรระบบเศรษฐกิจจะค่อย ๆ กลับมาขับเคลื่อนอีกครั้ง

การจะผ่านวิกฤติจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ของภาคการท่องเที่ยวและบริการ ถือเป็นโจทย์สำคัญของรัฐบาล ที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวที่เป็นธุรกิจทำรายได้ให้กับ

ประเทศ เป็นจำนวนมากตลอดมา และในส่วนผู้ประกอบการต้องหันกลับมาวิเคราะห์กลยุทธ์ของธุรกิจและปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์ ในการบริหารธุรกิจเพื่อความอยู่รอด จะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารอย่างไร ให้สามารถ รอดรับอนาคตหลัง การเปลี่ยนแปลง จากวิกฤติโควิด ผู้ประกอบการจะต้องพยายามดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดหรือหาโอกาสเติบโตไปกับวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้อย่างไร สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือการช่วยเหลือ การอำนวยความสะดวก และการสนับสนุนจากภาครัฐ